

Cözden
Geçirilmiş
4. Baskı

Mevlânâ ile Bir Ömür

ŞEFİK CAN ile MEVLÂNÂ,
MESNEVÎ ve MEVLEVÎLİK ÜZERİNE
SEZÂİ KÜÇÜK

ŞEFİK
KİTAP

MEVLÂNÂ İLE BİR ÖMÜR
ŞEFİK CAN İLE MEVLÂNÂ, MESNEVÎ VE MEVLEVÎLİK ÜZERİNE
Gözden Geçirilmiş Baskı

Sezai Küçük

SUFİ KİTAP | 28
tasavvuf.sabbetleri \ 06

editör HANDE YILDIRIM ÖNSÖZ

kapak tasarımı RAVZA KIZILTUĞ

iç tasarım NUR KAYAALP

1. baskı Ocak 2008, İstanbul

4. baskı Kasım 2019, İstanbul

isbn

ISBN: 978-975-9161-27-9

9 789759 161279

SUFİ KİTAP sufi.com.tr
Cağaloğlu Alemdar Mahallesi, sufi@sufi.com.tr
Alayköşkü Caddesi, No: 5   sufikitap
Fatih / İstanbul Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Telefon: (0212) 511 24 24 Sertifika No: 12364

BASKI VE CİLT YAYIN HAKLARI
Sistem Matbaacılık © Eserin her hakkı anlaşmalı olarak
Yılanlı Ayazma Sok. No:8 Timaş Yayın Grubu bünyesinde faaliyet
Davutpaşa-Topkapı / İstanbul gösteren Sufi Kitap'a aittir.
Telefon: (0212) 482 11 01 İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak
Matbaa Sertifika No: 16086 gösterilerek alıntı yapılabilir.

İÇİNDEKİLER

Sunuş.....	7
Şefik Can Kimdir?	11
Mevlevîlerde Mesnevîhanlık Geleneği ve Mesnevîhan Şefik Dede.....	13
I. Ben Bir Hiçim.....	27
II. Büyük Velî Tâhirü'l-Mevlevî.....	38
III. İnsanın En Büyük Mürşidi Kendinde Bulunan İlahî Emanettir.....	47
IV. Çilesiz İnsan Yoktur	53
V. Nerede Bir Allah Dostunun İsmi Duysam Onu Ziyaret Etmek İsterim	58
VI. Sanki Mevlânâ O Beyiti Bediüzzaman Hazretleri İçin Yazmış	67
VII. Sessiz Yaşadım, Kim Beni Nereden Bilecektir	71
VIII. İnsan Tuhaf Bir Varlıktır	79
IX. Mesnevî Bir Hakikat Kitabıdır	89
X. Mevlânâ Hikâyelerle Halkı Eğitmek İstemiştir	93
XI. <i>Mesnevî</i> Kendini Hakk'a Vermiş Büyük Bir Velînin Eseridir.....	97
XII. Şems Mevlânâ'nın Aynası Oldu, Mevlânâ da Şems'in	100
XIII. Mevlânâ Bir Zümrenin Değil, Herkesindir.....	104
XIV. Mevlânâ Ötelerden Haber Veren Bir İnsandı	114
XV. Mevlânâ İnsan Sevgisini Allah Sevgisi İçinde İşlemiştir.....	119

I. BEN BİR HİÇİM

Efendim, Mevlânâ ve Mesnevî üzerine yaptığımız çalışmalar, bu konularla ilgilenen herkesçe biliniyor. Bize hem kendinizi tanıtıp hem de bu çalışmalarınızdan biraz bahseder misiniz?

Efendim, çocukluğumdan beri Mevlânâ âşığı idim. Babam bir kasaba müftüsüydü. Sivas'ın Yıldızeli kasabasının müftüsü. Çok kültürlü bir insandı. Hem öğretmen okulunu bitirmiş, hem medresede eğitim görmüş; Arapça ve Farsça bilirdi. Şiirleri de vardı, şairdi aynı zamanda. Ben daha ilkokula giderken bana Sa'dî'den Hâfız'dan, Mevlânâ'dan şiirler öğretti. Küçük yaşlarda iken Farsçayı babamdan öğrendim. Rahmetlinin himmetiyle Mevlânâ'yı daha çocuk yaşta tanıdım. Şiiri sevdiğim için Mevlânâ'nın şiirlerinden küçük yaşta zevk almaya başladım. Daha lisede okurken, hocam Tâhirü'l-Mevlevî, onun *Dîvân-ı Kebîr*'inden şiirler gösterirdi. Kendisinden Mevlânâ feyz aldım.

Sonra seneler geçti, Mithat Baharî Hazretlerinden feyz aldım. Öncelikle *Mesnevî*'nin çok yararlı, çok feyizli bir eser olduğuna inandım. Ve bu eserin feyzine inandığım için ben de bu eseri

tercüme edenler arasına karışmak istedim. Uzun seneler hocalık yaptığımdan bir takım tecrübeler edinmiştim. *Mesnevî*'nin rahatça anlaşılması ve okunması için ne gerekiyorsa onu yaptım. Meselâ, tercüme *Mesnevî*'leri açarsınız bir sayfanın içerisinde çeşitli konulara temas edildiğini görürsünüz. Bendeniz bu konuları başlıklar altında yine Mevlânâ'nın *Mesnevî*'sinden başlıklar koyarak, mesela; "Sabır nedir?" başlığı altında, burada beş-altı beyit sabırla ilgili Mevlânâ'nın şiiirlerinden koydum. Böylece okuyucu, orada, onu ayrıca görsün rahatça anlasın diye. Sonra anlaşılmayan bazı beyitleri dipnota koydum. Kitabın sonuna koyup da okuyucuyu zora koşmadım.

Mesnevî'de hikâyeler birbirine girmiştir. Bendeniz hikâyeleri bir araya getirdim. Yine bu hikâyelere ve hakikatlere başlıklar verdim. Bu eski insanlar sabırlı imiş, "Nerede kalmıştık? Filan yerde" der devam ederlermiş. Bugünün insanı sabırlı değil. Ne yapsın şartlar yormuş. Bugünün insanının anlayabileceği şekilde bir *Mesnevî* tercümesi yapmaya çalıştım. Görüyorum ki, okuyanlar da memnun kaldı. Bazıları itiraz etti; "Efendim *Mesnevî*'nin bunca tercümesi var iken, Hoca Şefik niye böyle bir işe girişti?" diye. Mesela; İslam klasiklerinden Şeyh Sa'dî'nin *Dîvân*'ının değişik birçok tercümeleri İngilizcede ve başka dillerde vardır. Herkesin üslubu, onun kişiliğine aittir. Benim üslubum da, katiyen metinden, ruhtan ayrılmamak şartıyla bana göre bir üsluptur. Binaenaleyh, bu Hoca Şefik de tecrübeli bir öğretmen olarak bu şekilde tercüme etti. Allah'ın inayetiyle kitabım tutuldu, makbul bir kitap oldu. Tam on dokuz senemi verdim bu altı cilt *Mesnevî Tercümesi*'ni telif etmek için.

Mesnevî tercümesini yaparken nasıl bir yöntem izlediniz ve bu çalışmalara nasıl başladınız?

Gerek Türkçe gerekse yabancı dillerde yapılmış şerhler getirtim. Bunlar arasında Tâhirü'l-Mevlevî Hazretlerinin, Abdülbaki

Gölpınarlı merhumun şerhi, sonra İsmail Ankaravî Hazretlerinin şerhi, sonra Hindistan'da basılmış bir şerh, İran'da basılmış on beş ciltlik bir şerh, ayrıca Nicholson'ın da şerhi vardı. Bunları hazırlarken hepsinden de yararlandım. Şunu gördüm ki; Tâhirü'l-Mevlevî Hazretlerinin şerhi en güzel şerh olarak Türkçe'ye intikal etmiştir. Ama şunu da arz edeyim ki, bu yarıda kalmıştır. Beşinci ve altıncı cilt çıkmamıştır. Bu fakir uzun senelerden sonra onu şerh ettim, yedi sene uğraşım.

Şimdi ben şunun üzerinde durmak istiyorum. Abdülbaki Gölpınarlı merhumun tercümeleleri olsun, şerhleri olsun tamamıyla metne sadık kalarak tercüme edilmiş fakat içinde geçen muğlak ifadeler üzerinde durulmamıştır. Hâlbuki Tâhirü'l-Mevlevî'nin şerhlerinde bütün ifadelerin derinliklerine varılmıştır. Şerhleri insanı tatmin eder. Daha sonra, Hindistan'da basılan da öyle pek tatmin edici değil. Bu şerhte daha çok Muhyiddin-i Arabî'nin eserlerinden ilham alınarak vahdet-i vücûd nazariyesi üzerine vurgular bulunmaktadır. İran'da basılan on beş ciltlik şerhte ise, herhangi bir konu bahane edilerek, üzerine bir takım batılı filozofların sözleri karıştırılarak adeta bilginlik taslamış gibi geniş ve derin felsefî konulara dalıyor. O da insanın zevkini kaçırıyor. Fakat bunlardan zevk almak için tasavvufun derinliğine inmek ve onu duymak gerekiyor. Bir müsteşrikin düşünceleri şimdi yine arz edeyim ki, İngiliz müsteşriklerinden Nicholson'ın tercümeleleri ve şerhleri çok güzeldir. Onlar gereği gibi Türkçeye tercüme edilse çok güzel olur fakat onun İngilizcesi çok muğlak, anlaşılması çok zor ve çok karışık, insan zor anlıyor ama şerhleri çok güzel.

Eyvallah Efendim! Bu girizgâhtan sonra biraz daha bize kendinizden bahsetmek ister misiniz?

Benden hiç bahsetmeyin çünkü samimi olarak söylüyorum, bunu bir tevazu eseri olarak değil samimi olarak söylüyorum. Ben kendimi çok günahkâr, çok kusurlu görüyorum, samimi

olarak. Hz. Mevlânâ; “Âlemde herkes nefsi nefsi der, ben ise bir hiçim, bir hiçim diyorum” diyor. Onun için beni kenara itin gitsin. Ben bir hiçim.

Tamam. Biz sadece o günahkâr ve hiç zâtı merak ediyoruz da onun için soruyoruz. O hiç kişiyi merak ettik, nasıl böyle “hiç” olmuş? Sizden derken, isterseniz önce pederinizden bahsedelim, sizin çocukluğunuzdan bahsedelim.

Yavrum dedim ya, benden bahsetmeseniz çok iyi olur.

O zaman sizden bahsetmeyelim. Sizin değer verdiğiniz insanların başında babanız geliyor. O benim müşidim idi, diyorsunuz. Bize biraz babanızdan bahsedin. Kimdi, nerede okumuştun, nereden gelmişti?

Peki, peki... Efendim, bendeniz Erzurum’un Tebricik Köyü’nde doğmuşum. Babam orada mektep hocasıymış. Babam hem Dâru’l-Fünûn’da okumuş hem de Dâru’l-Muallimîn’i bitirmiş. Kendisi Ardahanlı Hacı Hilmi Hoca’nın oğlu. Hacı Hilmi Hoca, Doksanüç Harbi’nde Ardahan’dan Erzurum’a göç etmiş ve Erzurum’da Tebrizoğlu Mederesesi’nde müderris olmuş. Dedem Hacı Hilmi Efendi ikinci hacca gidişinde orada kalmış. Babam rüyasında dedemi görüyor ve “Oğlum Tefvik, kardeşin Suphi ve anneni sana emanet ediyorum, ben gelemeyeceğim” diyor. Tesbihini babama rüyasında veriyor ve hakikaten o zaman telefon yok, telgraf yok, hacılar geliyorlar, içlerinde dedem yok. O zamanlar babamı Şükrü Efendi isminde bir hoca hıfza çalıştırmış, sonra tedrisini ikmal etmiş ve Tutak’a müftü olmuş. Tutak, Ağrı’nın bir kazasıdır. Eskiden oraların galiba Küklise idi ismi, sonra Ağrı oldu. Şimdi Van Gölü’ne de pek yakın bir yerde Tutak.

Babam orada müftü iken bendeniz de 5-6 yaşlarında idim. 1914-18 seneleri... Seferberlik dediğimiz o savaşta, bendeniz bu

yaşlarda bir çocuktum. Ruslar kasabaya geldi işgal ettiler. Herkes korku içinde. O çocuk yaşta Rus askerlerinin geçişlerini daima hatırlıyorum. İşgalden birkaç gün sonra bir Ermeni'yle bir Rus askeri geldi, bizim kapıya ve "Müftü Efendi seni kumandan istiyor" dedi. O alayın kumandanı Rus, gelen Ermeni, yanında da Rus askeri... Annemle biz perişan olduk, babamı öldürmeye götürüyorlar diye. O zaman da hocalar sarık sararlardı. Babam da müftü olduğu için sarıklı falan. Babam gitti, biz annemle perişan haldeyiz. Üç dört saat sonra babam geldi, çok memnun yanında da bir Rus askeri. Babamdan öğreniyoruz ki; işin garip tarafı da o kumandan yani Rus kumandanı, Moskova'da filoloji okumuş, kendisi albay rütbesinde... Farsça ve Arapçayı çok iyi biliyor, Arap-Fars edebiyatına da âşık olmuş, canı sıkılmış, Ermeni askerine demiş ki; "Burada Farsça veya Arapça bilen birisi yok mudur?" "Müftü Efendi biliyor" demişler. Biz babamı kesmeye götürüyorlar zannederken, kumandan merdiven başında babamı karşılıyor. Farsça, "Hoş geldiniz aziz dostum" diye onu karşılıyor. İçeride masanın üstüne semâveri koymuşlar, çaylar içiliyor. Babama Sa'dî'den, Hâfız'dan, Mevlânâ'dan beyitler okuyor. Adam, âşık. Kendisi Rus albayı ama babamla öyle dost oluyorlar ki, bizim kapıya da adamını gönderiyor. Eğer kasabada herhangi birisi bir yerde bir haksızlık, bir hırsızlık, bir zorbalık yaparsa neferin burada numaraları yazılı bize bildirin, ona her türlü şey yaparız. Böyle durumdayken bir iki hafta geçmedi, bizim Hamidiye Alayı geldi, buradaki Ruslarla çarpıştı, Rusları bozguna uğrattılar, o alay gitti ondan sonra da Ermeni alayı geldi. Yol kesiyorlar, bütün herkesi tehdit ediyorlar. Herkesi tedirgin ettiler. Öyle ki millet canını kurtarmak için evini barkını terk etti. Biz de evimizi, eşyamızı, kitaplarımızı, her şeyimizi bıraktık, yola düştük. İki üç gün yürüdük, öyle bir kar var ki telgraf telleri yürüyenlerin ayağına geliyor. Öyle bir kıyamette dokuz on günde

Hınıs Kalesi'ne ulaştık. Oradan Erzincan'a, oradan da Erzurum'a geldik. Rusların Anadolu içlerine doğru ilerleyişleri sürüyor, dediler. Biz de Sivas'a hatta Malatya'ya kadar gittik. Nihayet Yozgat'a çıktık, Yozgat'ta babamın ahbabları vardı, İbrahim Efendi. Onlar bizi orada bıraktılar. Toprakpınar diye bir köyde kaldık. Sonra harp bitti. Tekrar memleketimize dönmek için yola çıktık. Sivas'ın Yıldızeli kazasına geldik. Babamı orada müftü tayin etmişler ve babam artık Tutak'a gitmez oldu.

Babam ilim öğrenmeyi ibadet telakki eden değerli bir insandı. Yunus'un dediği gibi *"İlim ilim bilmektir/ İlim Hakk'ı bilmektir/ Sen Hakk'ı bilmezsen/ Bu nice okumaktır."* Babamda bu aşkın büyük tesiri olmuştur. Münevver bir insandı. Bir gün hocanın biri hutbede zelzeleyi, öküz boynuzunu salladı, diye açıklamış. Hoca hutbeden inince babam yanına gitmiş ve "Cenab-ı Hakk'ın bu dünyayı boşlukta tutma gücü yok mudur ki onu öküzün boynuna koyuyorsun?" demiş. Hoca da; "Sen bilmiyor musun Peygamber'in bir hadisi vardır. Peygamber'e sormuşlar: Dünya neyin üstünde? Buyurmuşlar ki: Öküzün". Yani Peygamber'e burçları sormuşlar; balık burcu, boğa burcu...

Ben öyle bir babanın oğluyum. Kısaca değindiğim gibi 1910 senesinde Erzurum'da doğmuşum. Askeri okula gitmem için babam beni iki yaş küçük yazdırmış nüfusa... Babam Cihan Harbi'nin bahsettiğim sıkıntılı günlerinde bizi Erzurum'dan Erzincan'a oradan da Sivas'ın Yıldızeli kasabasına getirip orada müftü olarak tayin edilip de buraya yerleşince, bendeniz ilkokulu burada okuma imkânı bulmuşum.

Dinî eğitimim hususunda rahmetli babam benim ilk hocamdı. Bizlere çocuk yaştan itibaren Farsça ve Arapçayı öğretti. Sa'dî'den, Mevlânâ'dan Hâfız'dan beyitleri daha küçük yaşlarda iken bizlere ezberletti.

İlkokuldan sonra bu kasabada ortaokul bulunmadığı için babam bana; “Oğlum, Sivas’taki öğretmen okuluna mı yoksa Tokattaki askerî okula mı gitmek istersin?” dedi. “Sen nereyi istersen oraya kaydettir babacığım” deyince, bendenizi Tokat’taki Askeri Lise’ye kaydettirdi. Sonra oradan da Kuleli Askerî Lisesi’ne geçtim. 1929 yılında Kuleli’yi bitirdim. Ardından Harp Okulu’na gittim. Subay çıktıktan sonra kıtadan kıtaya dolaşım. Bu arada evlendim. Allah Teâlâ iki kız çocuğu bahşetti.

Sonra ben üniversite okumadan Profesör Fuat Köprülü zamanında imtihan vererek askeri liselerde ve ortaokullarda hocalık yapmak ehliyetini aldım. Böylece öğretmen sınıfına geçtim.

İşte o zaman beni, Tâhirü’l-Mevlevî’nin yanına verdiler. Çünkü Tâhirü’l-Mevlevî hem Dâru’ş-Şafaka’da hocaydı, hem de Kuleli Lisesi’nde hocaydı. Ben de şartlı bir sene onun maiyetinde staj göreceğim, eğer o benim öğretmenliğe geçmemi arzu ederse rapor verecek, öğretmenler toplanacak ve karar verecekler. Fakat Tâhirül-Mevlevî’yle de şöyle bir geçmişimiz var. Kuleli’de okuduğum yıllardı hiç unutmuyorum. 1927 senesi... Okulun kütüphanesinden kitaplar alıp okuyorum. Süleyman Nazif merhumun *Batarya ile Ateş* adlı kitabını aldım okudum, onun gazetelerde yazdığı makaleleri toplamışlar bir kitap halinde, ismine de *Batarya ile Ateş* demişler. Orada Şeyh Şâmil hakkında iki üç sayfalık bir yazıya rastladım. Şark ordularını nasıl bozmuş, resmi de vardı. Göğsünde fişeklikler, başında değişik bir kalpak. Orada okuduğum bilgiler çok dikkatimi çekti fakat “Bu böyle birkaç sayfa olmaz” dedim, kitapçılara gittim. Sahafalarda Şeyh Şâmil hakkında kitap arıyorum. Orada kitapçı Hulusi Efendi vardı, beni tanır, gider oradan kitaplar alırdım. Kendisine Şeyh Şâmil ile ilgili kitap sordum. “Çok oldu, Şeyh Şâmil ile ilgili bir kitap vardı. Enver Paşa toplattı, Kafkasya’ya gönderdi hepsini” dedi. “Bu kitabı Tâhirü’l-Mevlevî yazmıştı. Git kendisini gör,

ondan iste” dedi. Ona dedim ki; “Efendim ben Çengelköy’den geliyorum, Tâhirü’l-Mevlevî’yi nereden bileceğim?” “Canım Aksaray’a in, Taşkasap’a git, kime sorarsan onun evini gösterirler sana” dedi. O zamanlar oralar yangın geçirmiş, ta Fatih’e kadar hep yanmış, harabe olmuştu. Tramvayı Fransız şirketi işletiyor. Öyle tramvaylarda tıklım tıklım dolmaz, orada bir kişi oturur, burada bir kişi oturur. İstanbul’un nüfusu bir milyon değildi. Türkiye’nin nüfusu on dört milyon o sıralarda. Bendeniz de tabii Hulusi Efendi’nin söylediğini yaptım. Aksaray’a indim, oradan Taşkasap’a gittim, Tâhirü’l-Mevlevî’nin evini sordum, gösterdiler. İki katlı bir ev, bahçe içinde etrafı harabe. Kapıyı çaldım, sakallı bir zat çıktı. “Efendim, ben Tâhirü’l-Mevlevî Hazretlerini görmek istiyorum” dedim. “Benim, Tâhirü’l-Mevlevî, buyrun” dedi. Bendeniz de; “Efendim, kitapçı Hulusi Efendi gönderdi, sizin Şeyh Şâmil hakkında kitabınız varmış” diye söze girip talebimi arz etmeye başlamıştım ki... “Evet, o kitabı Enver Paşa toplattı, Kafkasya’ya gönderdi. Bende bir nüsha var, yukarı çık oku” dedi. “Efendim, bendeniz Çengelköy’den geliyorum buraya, birkaç saatte geldim, şimdi bana verin, Allah izin verirse haftaya o kitabı okuyup getiririm size” dedim. “Olmaz, kusura bakmayın, ben kitap veremem” dedi. Ve ekledi: “İstiyorsanız dediğim gibi yukarı kata çıkın, kütüphanemde okuyun”. Ben de o zamanlar çocuğum. Kuleli Askerî Lisesi onuncu sınıf talebesiyim. Omuzumda numaram yazılı. Yani kim olduğum, ne ile iştiğal ettiğim belli. Velhasıl hoca bana kitabını vermedi. Zaten zamanım da yoktu ve hemen okula dönmek zorunda idim. Teşekkür ettim, canım sıkılmış olarak oradan ayrıldım.

Aradan yıllar geçti. Okulumu bitirdim, Harbiye’den mezun oldum, göreve başladım. O sırada askerî öğretmen sınıfı ihdas edildi. Ben de babamdan gelen kitap sevgisiyle öğretmen olmak istedim. Ama bazı engeller vardı, Dâru’l-Fünûn’dan mezun olmak

gibi. Uzatmayayım, gizlice buraya girdim, fark ettiler, tayinimi Vize'ye çıkardılar, tahsilim yarım kaldı. Daha sonra Allah nasip etti, askerî okullara öğretmen alındığını duydum, bunun için üniversite imtihanına girmek gerekiyordu. “Öğretmen olmak istiyorum” diye Millî Savunma Bakanlığı'na dilekçe verdim. Dilekçem kabul oldu, Vize'den İstanbul'a gelip Dâru'l-Fünûn Edebiyat Fakültesi'nde imtihanı verdim ve muvaffak oldum. “Hocalık yapabilir” diye bir ehliyet aldım ve Kuleli Askerî Lisesi'ne tayin oldum. Hem de Tâhirü'l-Mevlevî maiyetinde staj görmek üzere...

İşte böyle bir emir alınca, “Eyvah bana kitap vermeyen adam bana sicil verecek, öğretmen sınıfına geçeceğim, bana bir haftalık için kitap vermeyen bir zâtın yanında nasıl stajımı tamamlarım, bu nasıl olacak?” diye düşünmeye başladım. Daha sonra öğreniyorum ki, durum hocaya bildirilince, o da üzülmüş, “Yahu, beni tanımayan bir mülâzım-ı evvelle nasıl uğraşacağım” demiş. Eskiden teğmenlere mülâzım-ı evvel derlerdi. O da üzgün, ben de üzgünüm.

Kalktım Kuleli'ye gittim, kâğıdımı okul müdürüne verdim. Müdür, Tâhirü'l-Mevlevî'yi çağırdı ve “İşte senin yanında staj yapacak teğmen” dedi. Beraberce öğretmenler odasına gittik, odaya girince çok utandım çünkü oradaki öğretmenlerin hemen hepsi benim hocamdı. Bir talebe gibi bulduğum ilk köşeye iliştim. Sekiz tane hoca var. İzzet Bey, şair Hüseyin Sîret Bey orada hoca. Hatta bir ara Eski Millî Eğitim Bakanlarından Hasan Âli Yücel dahi orada hocalık yaptı. Orada bulunanlardan biri de Râif Bey'di, okul zamanından benim hocam. O da üzülmüş, Şefik'i niye benim maiyetime vermediler diye... O da Allah'ın bir lütfü. Yukarıdan gelen kağıtta; “(...) *Şefik Can, Tâhir Olgun'un maiyetine...*” diye yazılmış. Tâhirü'l-Mevlevî'nin ismi, soyadı kanunundan sonra “Tâhir Olgun” olmuştu.

Derslere başladık. Hiç aksatmadan hocamın derslerini takip ediyor, boş zamanlarımızda kendisine bir şeyler soruyor, ondan azamî istifadeye çalışıyordum. Hocanın nöbetini tutuyorum, kendisine Mevlânâ'ya ait bazı beyitler götürüyorum, sürekli bir gayret içindeyim. Sonra çocukluğumda babamdan Farsça öğrenmiş olduğum için, *Dîvân-ı Kebir*'den de bazı parçalar götürürdüm. Benim Hazret-i Mevlânâ'ya karşı olan sevgimden dolayı bana çok yakınlık gösterdi. Başka stajyerler birkaç gün gidiyor ondan sonra gitmiyor. Muntazaman onun derslerini takip ediyordum bazen bana ders verdiriyordu falan... Zamanla o bana ısındı, beni çok sevdi, ben de kendilerini pek sevdim. “Boş gününde bizim eve gel, seninle ayrıca meşgul olayım” dedi bana. Aradan bir hafta geçti, bir tatil gününde, Cuma günü gittim Tâhirü'l-Mevlevî'nin evine. Hemşiresiyle beraber oturuyordu. Beni yemeğe alıyordu, yemek yedikten sonra yukarı odasına çıktık kütüphanesinin bulunduğu yere, bütün duvarlar kütüphane dolu. Yıllar önce yaşadığım hadiseyi hatırlatıp; “Hocam, dedim, ben seneler evvel size gelip sizden Şeyh Şâmil hakkında bir kitap istemiştim de bana vermemiştiniz” dedim. “Sen o muydun?” dedi. “Evet” dediğimde, güldü ve bana kitaplığının üzerinde bir kartonda yazılı duran Arapça levhayı gösterdi. Levhada meâlen şöyle yazıyordu: “*Kitaplar benim sevgilimdir. Kim sevgilisini muvakkaten bir başkasına verir?*” “Al, bu kitaplardan istediğini götür, oku” dedi.

Şimdi bakın, babam rahmetli de ölürken aman kitaplarımı çalmasınlar diyor falan... O hastalık bende de var kitapları çalışıyorlar diye, kızlarımdan bile şüpheleniyorum, yahu kitaplarımı gidiyor diye. Şundan şüpheleniyorum, bundan şüpheleniyorum. Onun için emin bir yer. Ondan sonra hocayla dost olduk, o vefat edinceye kadar. 1951 senesinde vefat etti. On altı sene ona hizmette bulundum. Başka yere gittiğim zaman bile geldim, aradım, sordum, mektuplaştık. 1940 senesinde Hitler Almanyası

Balkanları alınca, bizim askerî okullar da Anadolu'ya intikal etti. Kuleli Lisesi Konya'ya, Maltepe Lisesi de Akşehir'e. Ben o zaman Maltepe Lisesi'ndeydim. Akşehir'e geldik. Tâhirü'l-Mevlevî İstanbul'da kaldı, gelmedi. Sonra dönüşte yine ziyaretlerine gittim, kendisinden çok yararlandım, Allah'a şükür onun için onun yarıda kalan *Mesnevî* şerhini cüretle -kimse onu şerh etmeye cesaret edemedi- ve onun himmetiyle bendeniz 5. ve 6. cildi dört cilt halinde tamamlayarak okuyucunun istifadesine sundum.

II. BÜYÜK VELÎ TÂHİRÜ'L-MEVLEVÎ

Efendim, Tâhirü'l-Mevlevî'nin Aksaray'da bulunan evine epey gittiniz geldiniz. Evinde sohbetler yapar mıydı? Bu soruyu, bir Osmanlı mütefekkirinin, Osmanlı sohbet kültürünü önemsedğini düşünerek soruyoruz. Tâhirü'l-Mevlevî'nin (varsa) yapmış olduğu sohbetleri, bu sohbetlere gelen insanlardan ve özelliklerinden bahseder misiniz?

Evet, Tâhirü'l-Mevlevî Hazretlerinin Aksaray'da Taşkasap'ta bulunan mütevazı evi bir mahfel gibiydi, herkes oraya gelirdi. Tanınmış üniversite hocaları, profesörler, şairler ve edipler gelirdi. Hatta Mısır'dan gelen bir prensesi de orada gördüm.

Mesela, bir gün bir papaz geldi oraya, Terzibaşıyan adında bir papaz. Kayseri'de doğmuş bir Ermeni. Vatikan'da okumuş, İngilizce, Fransızca, Latince, Arapça, Farsça, Türkçe ve İtalyanca biliyor. Çok değerli bir adam. Hayatını Fuzûlî'ye hasretmiş. Fuzûlî'ye ait bazı şiirleri Tâhirü'l-Mevlevî'ye sordu bu Ermeni papazı Terzibaşıyan. Tâhirü'l-Mevlevî rahmetli de anlattı onları, sonra gitti. O gittikten sonra Tâhirü'l-Mevlevî Hazretleri dedi ki; "Bu Terzibaşıyan, hayatını Fuzûlî'ye hasretmiş, onun için

çok tuhafıma gidiyor” dedi. Burada konu kapandı. Aradan seneler geçti. Benim Beyazıt’ta kitap aldığım bir Ermeni, Nişanyan diye bir kitapçı vardı. Beyazıt’ta bir kahve vardı, o kahveden Şehzadebaşı’na doğru giderken dükkânlar vardı. O dükkânların birisi bu Ermeni Nişanyan’ın kitapçı dükkânıydı. Ben de ondan kitap alırdım, çok ahbaptık, bazen parayı veremezdim, “Sonra getir” derdi bu Ermeni. Kitap âşıkı bir adam. Bir gün aklıma geldi Terzibaşıyan’ı sordum, Ermeni olduğu için tanır diye. Dedim ki; “Terzibaşıyan diye bir Ermeni papazının Fuzûlî hakkında eser yazdığını daha evvel Tâhirü’l-Mevlevî Hazretlerinden duymuştum. O eseri yazdı mı?” dedim. Şöyle bir güldü; “Evet, yazdı” dedi. Rafı gösterdi, “Yukarıda duruyor” dedi. Şaşırdım, “Ne olur Nişanyan Efendi, şu kitapları indir de göreyim” dedim. Merdiveni kurdu, oradan beş cilt kitap indirdi. Bu kitaplar ciltsiz, şöyle uzun ebatta fakat kalınlıkları öyle pek kalın değil, beş cilt. Ama daktilo sayfası gibi iri harflerle basılmış. Elime aldım, karıştırdım, içerisinde Farsça, Hâfız’ın, Mevlânâ’nın, Sa’dî’nin şiirlerinin asılları, altında Ermenice tercümeleri, birçok yerlerde Fuzûlî’nin dîvânının eski harflerle baskısı, onun altında Ermenice tercümeleri var, şaşırdım, dahası, beş cilt. Rica ettim, “Ne olur şunun önsözünden bana bir parça oku, tercüme et, Ermenice” dedim. Adam hatırımı kırmadı. Açtı kitabın en başını. Orada Cenâb-ı Hakk’a bir niyazda bulunuyor, diyor ki Terzibaşıyan;

“Allah’ım, Senin huzuruna çıktığım zaman; Ey kulum Terzibaşıyan! Sen dünyada ne işler yaptın? diye sorduğunda, Sana ben diyeceğim ki: Allah’ım! Ben bütün dünya şairlerini, tasavvufî şiirler yazan dünya şairlerini gözden geçirdim. İngilizlerin Shakespeare’ini okudum. Milton’un *Kaybolmuş Cennet*’ini okudum, başka milletlerin kitaplarını okudum. Tolstoy’un kitaplarının Fransızca tercümelerini okudum, Fuzûlî’yi, Mevlânâ’yı, Hâfız’ı okudum. Nihayet Fuzûlî’yi kendime çok uygun, ruhuma eş büyük bir şair olarak buldum, hayatımı buna tahsis ettim. Ben

hayatımın tam otuz senesini bu kitaba hasrettim. Sana diyeceğim ki Allah'ım; benim dünyada hazırladığım eser budur. Bu kitapla Senin huzuruna çıkacağım.”

Bu kısmı okuyunca, yeter dedim. Hakikaten bu kitaptan gönül isterdi ki bizimkiler haberdar olsunlar. Türkçeye tercüme etsinler, bu kitaptan herkes yararlansın. Neden? Çünkü bir Ermeni papazı Fuzûlî hakkında bütün dünya şairlerini mukayese ederek beş ciltlik kitap yazdığı halde üniversite profesörleri Fuzûlî hakkında gayet cılız eserler yazmıştır. Bunlar çekememezlikten köşede kalmışlardır. Ermenice bilen bir kimseye söyleyeceksin ki onu tercüme etsin. Bu kitabı kendi gözümle gördüm, beş cilt ve harika bir kitap. Evet, işte Tâhirü'l-Mevlevî'ye gelen Terzibaşıyan'ın ortaya koyduğu beş ciltlik eser.

İkinci Cihan Savaşı sıralarında Hitler'in orduları, bütün Balkanlar'ı zaptedip Girit'i bile almışlar, biz de korku içinde yaşıyoruz, belki Alman uçakları bizi de bombalar diye. Emir vermişlerdi; geceleri lambaları karartır, perdeleri indirirdik, battaniyeler asıyorduk, aydınlık görünmesin şehir. Böyle korkulu geceler geçirdiğimiz bir gecede Tâhirü'l-Mevlevî'nin evine gitmiştim. Orada üç-dört arkadaşı, onu sevenler toplanmıştı. Demiryollarında müfettiş olan bir dostu, ismini hatırlayamıyorum, Tâhirü'l-Mevlevî Hazretlerine; “Ne olacak bizim bu halimiz?” dedi. “İran, Rus ve İngiliz askerleri tarafından işgal edildi. Sonra Suriye Fransızların elinde, Irak'ı İngilizler işgal etmiş, Hitler'in orduları ilerliyor, bu durumda bizim halimiz ne olacak?” diye endişeli bir laf etti. O zaman Tâhirü'l-Mevlevî Hazretleri ona döndü ve “Aziz dostum, bu Türk Milleti, İslamiyet uğruna asırlarca çok şehid verdi, milyonlarca insan şehid oldu. Onların yüzü suyu hürmetine inşallah bizim memleketimiz harp musibetinin dışında kalacaktır” dedi ve gerçekten de öyle oldu. Her taraf yandı tutuştu, bize dokunamadılar.

Tâhirü'l-Mevlevî'nin vefatıyla ilgili bir hatıranız vardı. Vefatı sonrasında yaşanan gelişmeler ve vasiyeti ile ilgili bizlere neler anlatmak istersiniz?

Tâhirü'l-Mevlevî merhum bir aralık prostattan ameliyat oldu, Gureba Hastanesi'nde yattı. O devrin tanınmış operatörlerinden Ali Şükrü Bey, onu prostattan ameliyat etmişti. Bendeniz, hastanede yattığı müddetçe her hafta ziyaret ediyordum kendilerini. Bir gün, koğuş halinde bir yerde yatıyordu, çok neşeli buldum kendisini. “Bu gece, Hazret-i Mevlânâ rüyama girdi ve benim yakında hastaneden çıkacağımı müjdeledi” dedi. Hakîkaten birkaç zaman sonra hastaneden çıktı. Bendeniz onu evinde ziyaret ettim, kendisi çok neşeli, ameliyattan sonra ona bir boru takmışlar, yatağının altında da bir şişe var. Affedersiniz idrar oraya akıyor, “Felek beni nargileye döndürdü” diye şaka yapardı. Rahmetli, bütün ızdıraplarını, acılarını neşeyle karşılayan bir zattı. Aradan zaman geçti vefat etti, 1951 senesinde. Bendeniz çok perişan oldum, cenazesine iştirak ettim. Koca Mustafapaşa'da kıldık namazını, daha sonra Yenikapı Mevlevîhânesi'ne getirdik. Caddeden girince sol tarafta Merkez Efendi Mezarlığı vardır. Orada şeyhi, Esad Dede, Selanikli Esad Dede yatar. Yahudi dönmesi ama defalarca hacca gitmiş, çok mütedeyyin. O da Tâhirü'l-Mevlevî gibi beş vakit namazını kılan Mevlevîlerden, öyle çok mütedeyyin bir zatmış. Bendeniz onu görmedim fakat onun türbesinin biraz ilerisinde Tâhirü'l-Mevlevî'nin annesi yatıyordu. Şeyhinin biraz ilerisinde, onu Tâhirü'l-Mevlevî ile beraber ziyarete giderdik. Şeyhine de Fatihalar okurduk, annesine de Fatihalar okurduk. Şimdi Tâhirü'l-Mevlevî vasiyet etmişti; “Benim cenazemi şeyhimin kabrinin yanına gelince omuzdan indirin aşağıdan sürükleyerek götürün, ona saygısızlık olmasın” diye. Şimdi mezarlığın köşe başına geldik, indirdiler cenazeyi. Cenazenin başında bulunan İmam Efendi itiraz etti; “Bir Müslüman'ın cenazesi yerde sürüklenemez, Hıristiyanların âdetidir” falan diye, isyan etti, bağırды, olmaz